

Plukovník prof. Ing. Karel Novotný, CSc.

TERITORIÁLNÍ VOJSKO V SYSTÉMU OBRANY STÁTU

V souvislosti s ochranou a obranou obyvatelstva a samostatnosti a celistvosti naší republiky proti možnému protivníkovi se v masových komunikačních prostředcích často hovoří o teritoriálním vojsku či vojsku územní obrany jako druhu pozemního vojska naší armády. Teritoriální, to znamená v podstatě územně vázané síly, jsou v současné době prakticky součástí armád většiny demokratických států.

V našich podmínkách je řešení této problematiky středem pozornosti jak teoretické fronty, tak velení naší armády. Některé náměty, které je třeba při řešení této problematiky brát v úvahu, jsou obsahem mého příspěvku.

■ Bezpečnostní situace v Evropě

S nově vzniklou situací v Evropě, zejména v její střední a východní části, je spojena řada rizik, ohrožujících stabilitu, bezpečnost a mírový život evropských států a jejich obyvatelstva.

Z možných rizik vyplývá, že jak v současnosti, tak v příštích letech se počet úkolů spjatých s bezpečností států a jejich obyvatelstva zatím nezmění, ale spíše bude narůstat, především v oblasti nevojenských konfliktů. Při politické a ekonomické situaci států ve střední a východní Evropě nelze však vyloučit ani nebezpečí konfliktů vojenských, zejména lokálního významu. Zatímco likvidace nevojenských ohrožení je převážně záležitostí jednotlivých států - jejich ministerstev vnitra, k zamezení vojenských konfliktů se buduje celoevropský bezpečnostní systém. Jak ukazují dosavadní zkušenosti, je zatím prakticky neúčinný. Dosažení jeho funkčnosti není krátkodobou záležitostí.

Jedinou opravdovou silou, která má v soudobých podmínkách předpoklady zabránit rozpoutání války v Evropě nebo ji zastavit, je NATO. Použití jeho sil se však zatím omezuje jen na přípravu a odražení agrese proti kterékoli z jeho členských zemí.

V současné době spíše než o plnoprávném členství dalších států uvažuje NATO o určitém způsobu jejich přidružení. Jeho podstatou má být pomoc zaměřená především na předávání zkušeností z výcviku vojsk, přípravy velitelů a štábů, včetně školství, případně odprodej některých druhů bojové a další vojenské techniky. Perspektivně vedení NATO uvažuje o postupném vytvoření celoevropského bezpečnostního systému, nejlépe přes KBSE.

Jak v případě členství v NATO, tak v jiném bezpečnostním systému, je třeba počítat s tím, že zásah jejich sil si vyžádá čas nutný na politické rozhodnutí o zásahu, stanovení jeho rozsahu, naplánování a také jeho všestranného zabezpečení, přesun vojsk do zájmového prostoru a jejich následné zasazení. Výjimkou může být relativně rychlá pomoc letectva.

V současné době se vedení NATO vzhledem k situaci v bývalé Jugoslávii zabývá možností podílet se mimo území svých členských zemí jen na úkolech v rámci OSN s důrazem na humanitární pomoc, případně letecké překrytí sil působících v rámci OSN.

Praxe ukazuje, že všechny dosavadní akce OSN jsou zdlouhavé, málo účinné až neúčinné. Přicházejí zatím vždy v době, kdy ozbrojené konflikty jsou již značně rozšířené, nepřátelství v důsledku ztrát a útrap maximálně vybičováno. Zastavení konfliktu je pak všestranně náročné, v praxi těžko zvládnutelné a realizovatelné.

Z uvedeného je zřejmé, že mimo členy NATO nemají ostatní státy mezinárodní garanci své bezpečnosti. I v případě již fungujícího evropského bezpečnostního systému, případně členství v NATO, je však nutné počítat s tím, že jejich účinný zásah si vyžádá čas. Těžiště zajištění vlastní bezpečnosti je proto zejména při přípravě a zahájení agrese protivníkem především na jednotlivých státech samých. Navíc k tomu přistupuje povinnost vytvořit podmínky pro zabezpečení případného zasazení mezinárodních ozbrojených sil. To platí plně také pro naši republiku.

■ Podstata zajištění bezpečnosti republiky

Zajištění bezpečnosti patří k prvořadým úkolům vedení státu. Jde při něm v podstatě o zabezpečení mírového budování státu, ochranu života a majetku obyvatelstva a tím také permanentní růst jeho životní úrovně. Současně s tím, pokud se nepodaří mír udržet, je třeba předem vytvořit a v případě potřeby realizovat podmínky - mobilizační infrastrukturu - především pro odvrácení vnějšího nebezpečí a pokud se to nepodaří, pak pro obranu samostatnosti a celistvosti státu ozbrojenou silou proti případné agresi za účinné podpory všech politických a diplomatických aktivit státu.

Zajištění bezpečnosti proti agresi má v podstatě tři fáze. Vedle politických a diplomatických aktivit je cílem první z nich opatřeními prováděnými již v míru ukázat ekonomickou a také vojenskou schopnost republiky se účinně bránit a tím možným ohrožením státu předcházet.

Pokud se to nepodaří, nastupuje fáze druhá. V ní jsou adekvátně opatřeními protivníka k bezprostřední agresi postupně realizována již v míru připravená opatření. Cílem této fáze je demonstrací připravenosti armády i státu jako celku k rozhodné obraně odvrátit protivníka od zahájení agrese. Dojde-li i přesto k napadení země, nastupuje fáze třetí. Jejím cílem je ozbrojenou silou ničit a zastavit agresora buď samostatně nebo s pomocí ostatních demokratických států. Ve všech třech fázích je třeba se zaměřit na řešení problematiky jak nevojenských ohrožení, tak především na obranu státu proti případnému napadení. V souvislosti se soudobou mezinárodní realitou k této hlavní úloze armády přibyla také účast na řešení nevojenských ohrožení. Cílem, především však výsledkem nevojenských ohrožení, bude snaha narušit stabilitu republiky, případně také jejich ozbrojených sil zevnitř. Realizátory mohou být osoby nebo skupiny přicházející z jiných států, někdy dokonce jako turisté či emigranti nebo také občané našeho státu.

I když likvidace nevojenských ohrožení patří do pravomoci ministerstva vnitra, může se na nich podílet také armáda. Především to bude tehdy, jestliže ohrožení bude do republiky směřovat zvnějšku. Souvisí to s posláním armády zajistit bezpečnost státu a jeho obyvatelstva proti vnějšímu protivníkovi. Plněním tohoto úkolu armáda přispívá ke stabilitě, prosperitě a všestrannému, především ekonomickému rozvoji státu. Z ekonomické úrovně se odvíjí také bojový potenciál státu.

Pro likvidaci vnějších nevojenských, zabránění a případně likvidaci vojenských ohrožení, má naše armáda pozemní vojsko, letectvo, vojsko PVO a je zabezpečující logistiku. Především z důvodu vedení bojové činnosti jen na vlastním území se **pozemní vojsko** dělí na polní vojsko, vojsko rychlého nasazení a vojsko územní obrany. **Polní vojsko** musí být připraveno vést bojovou činnost většinou svých sil prakticky okamžitě a na kterémkoli místě republiky. **Vojsko územní obrany** rozvíjí na rozkaz velitele armádního sboru nebo samostatně v rámci legislativně stanovených práv a povinností její, již v míru existující, organizační jádro postupně podle situace při bezprostředním ohrožení republiky či daného prostoru. Činnost vojska územní obrany je teritoriálně vázána.

Dělbou úkolů mezi druhy pozemního vojska je třeba provést podle konkrétní situace. Všeobecně by mělo platit, že nebude-li hrozit bezprostřední agrese, bude úkoly pozemního vojska plnit především polní vojsko. To však neznamená, že v závislosti na situaci a konkrétních podmínkách nemohou být k plnění vzniklých úkolů použity v nezbytném počtu síly vojska územní obrany. Ve většině případů půjde především o specialisty.

■ Vnější nevojenská ohrožení

K nevojenským vnějším ohrožením republiky, na jejichž eliminaci se může armáda podílet, patří zejména:

- mezinárodní terorismus a činnost zločineckých organizací,
- pašování drog,
- mezinárodní obchod se zbraněmi,
- migrace obyvatelstva z nestabilních států,
- zastavení dodávek surovin.

S výjimkou případu zastavení dodávek surovin bude spoluúčast armády zaměřena na:

- zesílení již v míru střežených důležitých objektů, případně střežení dalších objektů, které by mohly být cílem ničení nepřátelských skupin,
- zesílení zajištění státní hranice proti pronikání teroristických a dalších nepřátelských skupin ohrožujících bezpečnost, zdraví a majetek obyvatelstva, institucí a státu v součinnosti s cizineckou a zejména pohraniční policií,
- lustraci, vyhledávání a sledování nepřátelských osob a udržování pořádku v zájmovém prostoru,
- vytváření uzávěr kolem teroristických a dalších nepřátelských skupin, kterým se podaří proniknout na naše území,
- přímé likvidaci teroristických a dalších nepřátelských skupin na našem území,
- zachycování a vracení obyvatel migrujících z jiných států, případně na jejich shromažďování, přesun do sběrných táborů, střežení a zabezpečování,
- likvidaci následků přírodních a jiných katastrof.

Úkol střežení by měl být plněn již v míru velitelskými a jednotkami místních vojenských doplňovacích velitelství. Tato velitelství a jednotky by měly být jádrem v případě války či jiného ohrožení na teritoriálním principu rozvinovaného vojska územní obrany. Ostatní úkoly by měly plnit síly polního vojska. Pro případ nebezpečí agrese bude třeba stanovit podmínky, za nichž některé z úkolů se budou plnit silami polního vojska a některé silami vojska územní obrany. Vzhledem k dokonalé znalosti terénu, místních přechodů, obyvatelstva a také příslušníků pohraniční i cizinecké policie, bude účelné zvážit, zda na příkrytí státní hranice, lustraci a sledování nepřátelských osob, udržování pořádku v zájmovém prostoru a k likvidaci katastrof nevyužít alespoň z části příslušníků územního vojska. Jako nevýhodné se jeví, že je bude zapotřebí povolát a uhradit jim mzdu.

Vzhledem k soudobým mezinárodním podmínkám a trendům jejich předpokládaného vývoje je třeba počítat s tím, že právě prevence a případná likvidace nevojenských ohrožení budou perspektivně v činnosti naší armády převažovat. V souvislosti s tím bude také účelné jednoznačně vymezit úkoly, za něž nese odpovědnost armáda, a úkoly, které patří ministerstvu vnitra. Zásadou při tom musí být jednoznačně stanovit úkoly jak při vojenském, tak nevojenském ohrožení a odpovědný subjekt za jejich řízení - ministerstvo vnitra či obrany - případně podmínky, za nichž dojde ke změně podřízenosti a tím převzetí řízení a odpovědnosti. Lze předpokládat, že při likvidaci nevojenských ohrožení bude armáda zesilovat složky ministerstva vnitra také v oblasti speciálních úkolů. Mohou to být zejména akce

jednotek rychlého nasazení, použití průzkumných letounů, dopravních i bojových vrtulníků apod.

Zabezpečení republiky potřebnými surovinami je úkolem vlády. Podle konkrétní situace a možností může armáda ze svých zásob určité množství některých surovin uvolnit. Předpokladem však je, že tím nedojde k ohrožení její obranyschopnosti a připravenosti bránit stát proti případné agresi.

■ Vojenská ohrožení

Příčinami vojenského ohrožení republiky mohou být:

- občanská válka v sousedním státě,
- válka mezi státy sousedícími s naší republikou nebo v její blízkosti,
- snaha některého ze sousedních států, případně jeho spojence, řešit sporné problémy napadením naší republiky nebo již přímá realizace napadení.

Občanská válka v sousedním státě nebo válka mezi sousedními státy vyžaduje provést včas a v potřebné kvalitě všechna opatření k zajištění bezpečnosti, celistvosti a samostatnosti státu. Hlavní pozornost bude třeba zaměřit především na zabezpečení státní hranice se státy, které ozbrojenou konfrontaci vedou. Cílem opatření musí být nedopustit neúmyslné a tím méně úmyslné (k provedení manévru) pronikání proti sobě bojujících sil na území naší republiky. Odzbrojit je a internovat a tím zabránit rozšíření ozbrojeného konfliktu k nám. Úmyslné překročení naší státní hranice je přímým ohrožením bezpečnosti obyvatelstva a republiky, a tedy ve své podstatě agresí. Protože ve většině případů půjde o pokusy narušit naši státní hranici více či méně bojeschopnými a organizovanými částmi pozemních sil válčících stran, bude jejich likvidace úkolem pozemního vojska. Dojde-li k narušení našeho vzdušného prostoru, bude likvidace narušitelů úkolem PVO a letectva.

K hlavním opatřením zajištění bezpečnosti proti těmto dvěma druhům vojenského ohrožení bude zejména patřit:

- a) zabezpečení státní hranice, případně její přikrytí s důrazem na směry a prostory ohrožení,
- b) přehrazení možných směrů vedoucích z prostoru konfliktu na naše území výbušnými a nevýbušnými zátarasy,
- c) zvýšení zpravodajského úsilí v příslušném zájmovém prostoru,
- d) zvýšení připravenosti systému PVO a letectva,
- e) plánování obranné operace s cílem zabránit narušení státní hranice republiky a přenesení bojové činnosti na naše území,
- f) příprava velitelů a štábů všech stupňů a vojsk k plnění úkolů plánované obranné operace,
- g) výběrové mobilizační doplnění štábů a vojsk zejména v ohroženém prostoru a příprava dalšího mobilizačního rozvinutí podle vývoje situace,
- h) příprava a provedení ženijních obranných prací,
- i) příprava a podle potřeby obsazení stálých opevnění, pokud jsou v daném prostoru,
- j) rozvinutí a upřesnění opatření mobilizační infrastruktury podle vývoje situace s důrazem na adjustaci objektů určených ke zničení a zajištění plánovaného manévru,
- k) příprava míst velení a aktivace spojení,
- l) zvýšení střežení důležitých objektů a zařízení,
- m) kontrola připravenosti a případně aktivace všestranného zabezpečení,
- n) příprava podmínek pro zabezpečení rychlého přesunu k zaujetí obrany a plánovaného manévru silami a prostředky v průběhu vedení bojové činnosti,
- o) příprava, případně provedení evakuace určené části obyvatelstva a především cizinců z ohroženého prostoru.

- p) odzbrojování a internování ozbrojených jednotek, které pronikly do naší republiky z území ozbrojeného konfliktu,
- r) lustrace cizích osob a sledování podezřelých osob v zájmovém prostoru,
- s) zajištění pořádku v ohroženém prostoru, obrana a ochrana obyvatelstva, organizací, státu a jejich majetku,
- u) soustředování a střežení migrujícího obyvatelstva i ozbrojených vojsk bojujících států ve stanovených sběrných táborech ve vnitrozemí.

Je zřejmé, že také při tomto druhu ohrožení a jeho případné likvidaci nese tíhu zabezpečování a realizace uvedených opatření pozemní vojsko. Současně s jeho přípravou k bojové činnosti, případně již jejím vedením, se také u vojska PVO, letectva a logistiky musí vytvářet předpoklady pro rychlý přechod k efektivnímu zabezpečení operační činnosti a obranné operace Armádou České republiky.

Uvedená opatření jsou vlastně součástí opatření k odvrácení ozbrojeného konfliktu. V podstatě je lze uskupit do tří základních činností:

- vytvoření optimálních podmínek pro efektivní vedení operační činnosti a obranné operace v předpokládaném prostoru bojové činnosti (bezprostředně ohroženém prostoru), především evakuaci všech nežádoucích osob včetně emigrantů, zvýšeným střežením důležitých objektů a přísným dodržováním stanoveného režimu,
- přípravu operační činnosti a obranné operace proti případnému přenesení bojové činnosti na území republiky,
- všestranné zabezpečení připravované operační činnosti a obranné operace.

Valná část úkolů má územní charakter. Jsou trvale vázány na určité území. Jejich realizátorem by proto v případě reálného nebezpečí rozšíření konfliktu na naše území mělo být územní vojsko. Kromě toho by se územní vojsko mělo podle situace podílet také na zajištění státní hranice, budování výbušných a nevýbušných zátarasů, získávání informací, přípravě velitelů, štábů i vojsk k obraně a na rozsáhlé skupině úkolů souvisejících s kontrolou a aktivací všestranného zabezpečení, zajišťovaného na územním principu. Půjde především o proviantní, zdravotnické a hygienické zabezpečení, perspektivně také o určité ženižní a komunikační práce i některé další druhy zabezpečení. Je třeba přitom vycházet z toho, že případná bojová činnost bude vedena na vlastním území a efektivní zabezpečení jeho jednotlivých územních celků, relativně samostatných, lze dosáhnout maximální integrací zabezpečení a jeho řízením z jednoho místa. Pokud bude jednoznačně zřejmé, že napadení republiky neohroží, budou převážnou část těchto úkolů plnit síly polního vojska.

V kompetenci logistiky jsou úkoly všestranného zabezpečení.

Při vojenském ohrožení je třeba vycházet především z těchto skutečností:

- politickovojskové situace v Evropě,
- stanovení počtů armád a vybrané bojové techniky,
- rozlohy naší republiky (400 x 200 km),
- dosahu soudobých prostředků ničení, které spolu s využitím vzdušných výsadků a diverzních skupin stírají rozdíl mezi frontou a zápolím,
- vysoké manévruschopnosti vojsk palbou a silami s možností provádět rychlé a překvapivé údery a změny směru činnosti včetně hlavních úderů,
- nelineárnost fronty v důsledku útoku na směrech, vysoké mobility vojsk, členitosti a pokrytosti terénu,
- růstu dynamičnosti bojové činnosti s možností rychlých změn druhů bojové činnosti.

Politická a ekonomická nestabilita států a z toho vyplývající rizika zatím nevylučují možnost ozbrojeného konfliktu. Vzhledem k budování celoevropského bezpečnostního systému a stanoveným počtům pravidelných armád a limitované bojové techniky lze za nejpravdě-

podobnější považovat jen konflikt lokální, který by mohl přerůst v konflikt regionální. Globální konflikt, i když je málo pravděpodobný, nelze zatím zcela vyloučit.

K přímému napadení naší republiky může dojít ze sousedních států nebo přes ně. Ve druhém případě bude víc času na přípravu. Současné možnosti sousedních států a také jejich politická orientace vylučují úspěšné napadení naší republiky. S výjimkou SRN, od níž jako člena NATO a ekonomicky u nás značně zainteresovaného státu je ohrožení republiky málo pravděpodobné, jsme schopni ubránit a ochránit obyvatelstvo, samostatnost a celistvost státu vlastními silami a prostředky.

V souvislosti s řešením některých územních a jiných požadavků a problémů menšin však nelze v důsledku vybičovaného nacionalismu a sociálních potíží zcela vyloučit možnost lokálního konfliktu se značně omezenými cíli a tím také omezeného prostorově i dobou trvání. Je to také dáno vzájemnými poměry sil s předpokladem, že mezinárodní bezpečnostní instituce, zejména po zkušenostech z bývalé Jugoslávie a také odjinud, budou včas reagovat na každou potenciální možnost ozbrojeného konfliktu, především však na jeho zahájení. Proto je reálné počítat s tím, že příčiny případného konfliktu budou potenciálním agresorem s předstihem politicky a propagandisticky zdůvodňovány snahou po dohodě s cílem, aby ozbrojený konflikt vyzněl jako jediné "neústupnosti" napadeného v podstatě "vyprovokované" řešení.

Agresi může protivník zahájit po přípravných opatřeních, včetně rozvinování vojsk, s cílem donutit tak ke splnění svých požadavků. Jím prováděná opatření budou vyvolávat odpovídající opatření nejen z naší strany, ale také mezinárodních, bezpečnostních a dalších institucí. Tím se počáteční poměr sil a celková situace v podstatě nejen bude měnit, ale může se dokonce zhoršovat v neprospěch agresora. S přípravou agrese a délkou trvání přípravy jsou totiž spojeny ekonomické výdaje a tím také finanční ztráty.

Vzhledem k těmto skutečnostem nelze proto vyloučit zahájení agrese s překvapením a snahou rychlým splněním stanovených omezených cílů postavit světovou veřejnost před hotovou věc. Možnosti existující soudobé bojové techniky a její perspektivně, v souladu s celkovým vědeckotechnickým pokrokem, prováděná modernizace, k tomu vytvářejí příznivé podmínky.

Způsob zahájení agrese může být různý. Úderu k státním hranicím se přesunujících pozemních sil protivníka mohou předcházet údery jeho raket a letectva na kteroukoli část našeho území (400 x 200 km).

Agrese však může být také zahájena činností diverzních a dalších nepřátelských skupin, rekrutujících se z dřívějších k tomu připravovaných "turistů", "emigrantů" a případně našich nepřátelsky orientovaných občanů. Tím může dojít prakticky k otevření druhé fronty v hloubce území republiky vlastně ještě s určitým předstihem před údery hlavních sil přes státní hranici.

V obou případech bude činnost protivníka zaměřena na rozbití systému řízení republiky i vojsk a zejména také na zmaření včasného přikrytí státní hranice a zaujetí obranné sestavy našimi vojsky. Cílem činnosti diverzních a dalších skupin protivníka může být zavázáním hlavních sil našeho polního vojska znemožnit mu včasné a neefektivnější zaujetí obrany.

Úkoly, které bude naše armáda při vojenském napadení plnit, budou v podstatě shodné s úkoly plněnými při zabezpečování státu proti narušení státní hranice při ozbrojeném konfliktu v sousedním nebo mezi sousedními státy. Činnosti však budou probíhat za aktivního působení protivníka. Obrana republiky bude nejen připravována, ale také realizována pod tlakem času. Tím větší význam bude mít činnost vojska územní obrany.

Při zatím předpokládaném mobilizačním rozvinutí Armády České republiky zůstává více než polovina záložníků do 45 až 50 let a všichni starší ve svých domovech. Jeví se proto účelné při ochraně a obraně jejich sídlišť použít také je.

Skutečnost, že při napadení státu se bojová činnost povede jen na vlastním území a u prostředků s dalekým dosahem jen z vlastního území, umožňuje vytvořit výhodné podmínky pro plnění úkolů včasným zplánováním a organizováním jejich všestranného zabezpečení.

Základem všestranného zabezpečení se musí jednoznačně stát princip jeho maximální integrity, využívající především místních zdrojů a podmínek určitého teritoria.

Cílem musí být zajistit relativní samostatnost a nezávislost jednotlivých regionů. Jiný způsob se jeví jako neekonomický a v případě války by se mohl stát problematickým.

V souvislosti s tím je proto třeba provést zásadní přehodnocení způsobů realizace všech, v armádě dosud prováděných zabezpečovacích funkcí. Při bojové činnosti vojsk jen na vlastním území musí být hlavním kritériem **nutnost a také nezastupitelnost zabezpečovacích funkcí subjekty mimo armádu.** Současně je třeba zvážit, které z těchto funkcí a v jakém rozsahu je nezbytné ponechat jako dosud **přímo u vojsk** a které lze organizovat a také provádět **centralizovaně v rámci vojenského velitelství** a jak tuto centralizaci dále případně dělit - **odstupňovat.** V závislosti na tom pak členit systém zabezpečení po jednotlivých úrovních a také je přesně vymezit. Setrvávat dále na dosavadním způsobu by vedlo k nevyužití místních možností, k nadměrnému přehušťování komunikací, bylo by až chaotické, krajně neekonomické a jen těžko zvládnutelné.

Předpoklady k integraci všestranného zabezpečení je třeba vytvořit již v míru vybudováním potřebné sítě a struktury, uzavřením smluv s příslušnými subjekty a odpovídajícími opatřeními a legislativními normami. To vyžaduje vypracovat především odpovídající teorii a těsnou spolupráci armády se zákonodárnou a výkonnou mocí, místní správou a dalšími subjekty. Význam a odpovědnost regionálních orgánů, včetně vojenských, tím nesporně vzroste.

V budoucnosti nemůže obstát ani tvrzení, že armáda potřebuje síly a prostředky na takové nebo onaké speciální činnosti, které v různých částech republiky provádí řada civilních firem na vysoké profesionální úrovni průběžně modernizovanou technikou. Je si třeba uvědomit, že již současné, hlavně však perspektivní početní stavy armády povedou v oblasti zabezpečení zejména službami k její stále větší již **mírové závislosti na civilním, především pochopitelně státním sektoru, případně sektoru podléhajícím územní správě.**

K zajištění kvalifikovaného využití civilních podniků k zabezpečení armády je proto žádoucí **provést jejich přesné zmapování podle potřebných zabezpečovacích činností, včetně zjištění kapacit.** Toto zmapování se musí **průběžně aktualizovat.** Zodpovědností za to je třeba pověřit jednotlivé řídicí stupně a odbornosti, které příslušný druh zabezpečení plánují a také v případě potřeby realizují.

Z uvedeného vyplývá, že na základě uzavřených smluv mezi armádou a civilními firmami bude možné již v míru **využívat možnosti kapacit civilních podniků k nárazově potřebným pracem pro armádu.** Taková, již v míru existující spolupráce, může být jednou z cest po volaném průhlednění armády. Současně však také dojde k potřebnému sepětí armády s obyvatelstvem, jejich vzájemné provázanosti a závislosti a navázání velmi důležitých neformálních vztahů a vazeb. Ve svém souhrnu to všechno přispěje také k lepšímu uvědomění si již zmíněné **všeobčanské odpovědnosti** za obranu samostatnosti a celistvosti státu a povede k její samozřejmosti. Takový způsob organizování určité části zabezpečení usnadňuje, případně dokonce **umožňuje jeho relativně plynulý přechod z mírového na válečný.** Je ovšem třeba vytvořit k tomu včas **potřebná legislativní opatření.**

Při hledání efektivního řešení se musí vyjít z toho, že jsou v podstatě dvě skupiny úkolů zabezpečení. První z nich je přímo součástí bojové činnosti vojsk, druhá se v podstatě zabývá materiálním, technickým a zdravotnickým a také speciálním zabezpečením. Na první z nich se podlejí **speciální druhy vojsk,** mimo jiné také ženijní, dopravní, spojovací, chemické apod. V duchu již vyslovené teze je třeba vyhodnotit, které z uvedených činností těchto

specializací patří k přímé bojové činnosti vojsk a které jsou jimi dosud prováděny jako **odborné práce v hloubce sestav bojujících vojsk**. Právě u těchto činností je třeba uvážit možnost jejich realizování odbornými firmami, které mohou v případě napadení zůstat buď nadále civilními, nebo podle situace a potřeby může dojít k jejich částečnému či úplnému začlenění do armády.

Vzhledem k možnostem civilního sektoru a jeho předpokládanému využití při napadení se jeví vhodné zvážit **možnost přípravy některých specializací přímo v civilních organizacích**. V rámci své vojenské základní služby by tak získávali potřebnou vojenskou odbornost určení povolanci s tomu odpovídajícími právy a povinnostmi vojáků základní služby. K nim se jeví vhodné přiřadit také příslušníky žádající o vojenskou náhradní službu. Ze všech takto připravených specialistů a zejména pro velitelské funkce určených důstojníků i z jednotlivých řídicích stupňů si vytvořit základ pro řízení i realizování zabezpečení armády těmito organizacemi v případě ohrožení a napadení republiky.

Obdobně tomu musí být také v oblastech **materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení**. Ta jeho část, která souvisí s bezprostřední bojovou činností vojsk bude nadále zabezpečována k tomu určenými speciálními jednotkami. Ostatní (jatká, pekárny, prádelny, nemocnice apod.) pak civilními organizacemi řízenými příslušným vojenským velitelstvím, případně v intencích jeho nařízení příslušnými podřízenými stupni či dokonce územními správami.

Základním způsobem zabezpečení vojsk mimo jejich bezprostřední bojovou činnost by měl být zásadně regionální princip. Jeho podstatou by mělo být, že v daném prostoru budou všechny síly a prostředky až vojska polního či územní obrany zabezpečována z jednoho centra - vojenského velitelství v souladu s úkoly, které mu byly stanoveny. Týká se to nejvíce materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení, ale také **zajišťování přesunů, pořádkové a regulační služby** a všech dalších úkolů, plněných ve prospěch vojsk vázaných bojovou činností s protivníkem. To jim pomůže nejen vytvořit optimální podmínky pro bojovou činnost a šetřit síly, ale také zajistit maximální účelnost, organizovanost, efektivnost a ekonomičnost všestranného zabezpečení a života v daném prostoru. Jeho řízení z jednoho centra současně umožní uplatnit při tom nejvyšší možný stupeň racionality a integrity.

Vojsko územní obrany je součástí pozemního vojska naší armády. Je určeno k plnění úkolů ve svém regionu. K hlavním z nich patří:

- vést rozhodný boj se vzdušnými výsadbami a diverzními skupinami protivníka,
- spolupodílet se na překrytí státní hranice s využitím vybudovaných stálých opevnění v součinnosti s polním vojskem, složkami ministerstva vnitra, ale také plnit tento úkol samostatně, zejména na pasivních směrech,
- zajistit operační volnost polního vojska k aktivní obraně rozhodujících operačních směrů,
- bránit region své působnosti proti silám protivníka podle zámyslu velitele vojenského velitelství, pod velením a v úzké součinnosti s polním vojskem v případě nevyhnutelnosti vést boj v obklíčení nebo i partyzánskou činnost,
- provádět ochranu i obranu objektů důležitých pro chod a existenci státu,
- podle plánu a úkolů místního vojenského velitelství a pod jeho řízením organizovat a v součinnosti se státními orgány, institucemi i civilními organizacemi zajišťovat veškeré přepravy a přesuny na teritoriu,
- podílet se na zajišťování organizovanosti života i pořádku na daném teritoriu, případně na evakuaci,
- společně s CO provádět záchranné a vyprošťovací práce.

Z úkolů vojska územní obrany vyplývá, že musí být plnohodnotnou součástí pozemního vojska, včetně výzbroje a vybavení. Velký význam bude mít zejména mobilita, umožňující mu provádět rychlý manévr podle konkrétní situace.

V souvislosti s touto hrubou analýzou úkolů vojska územní obrany lze předpokládat, že bude plnit úkoly jak v součinnosti s polním vojskem, tak samostatně. Již soudobé a tím spíše perspektivní možnosti bojové techniky, jí odpovídající způsoby vedení bojové činnosti s rychlými změnami situací a tím i druhů bojové činnosti a nelineárnost fronty budou od velitelů a štábů všech řídicích stupňů vyžadovat samostatnost, rozhodnost a iniciativu v intencích zámyslu nadřízeného a rychlá, konkrétní situaci v daném prostoru odpovídající rozhodnutí. Relativní, z možností daného regionu vycházející samostatnost se musí promítat také do všestranného zabezpečení a dalších odborných činností, potřebných k plnění úkolů. Z hlediska komplexní efektivity se jeví účelné plánovat a organizovat zabezpečení všech vojsk na teritoriu maximálně integrovaně místním vojenským velitelstvím.

Stručná charakteristika úkolů armády, včetně vojska územní obrany, dokumentuje, že jde o úkoly nové nebo plněné v nových podmínkách. Za této situace, má-li být jejich řešení cílevědomé a efektivní, je především nutné vypracovat z hluboké analýzy vycházející objektivně platnou teorii.